

DE BIBLIOTHEEK VERGROOT JE WERELD

Uitvoeringsagenda
gemeente Overbetuwe
2025-2028

Bibliotheek Gelderland Zuid

de Bibliotheek
Gelderland Zuid

INHOUD

SAMENVATTING.....	3
1 INLEIDING	4
2 OVER BIBLIOTHEEK GELDERLAND ZUID	5
2.1 Bibliotheek Gelderland Zuid in cijfers	5
2.2 Onze visie en missie.....	5
2.3 Onze impactclaims	5
2.4 Onze belangrijkste doelgroepen	7
3 OVER GEMEENTE OVERBETUWE	8
3.1 Gemeente Overbetuwe in cijfers	8
3.2 2020-2024 in cijfers	8
3.3 Terugblik beleidsperiode 2020-2024	10
4 UITVOERINGSAGENDA GEMEENTE OVERBETUWE 2025-2028	11
4.1 Ontwikkeling jeugd.....	11
4.2 Taal & digitale groei	12
4.3 Kennis, ontmoeting & verblijf.....	14
4.4 Ontspanning, verdieping & verrijking	15
5 FINANCIËN.....	16

SAMENVATTING

De bibliotheek is een plek voor iedereen. In Overbetuwe zetten we ons de komende jaren in om kansen te vergroten, taal- en digitale achterstanden te verkleinen en de bibliotheek toegankelijker te maken voor alle inwoners.

Dit gaan we in de beleidsperiode 2025-2028 doen:

Ontwikkeling jeugd

- We stimuleren leesplezier en (digitale) vaardigheden met de Bibliotheek *op school*, BoekStart en een verbeterde VoorleesExpress.
- We schaffen boetes af en bieden gratis lidmaatschap tot en met 27 jaar aan om financiële drempels weg te nemen.

Taal & digitale groei

- We versterken het Taalnetwerk Lingewaard en Overbetuwe.
- We blijven inzetten op Taalcafé en het Informatiepunt Digitale Overheid (IDO).

Kennis, ontmoeting & verblijf

- We bouwen voort op het succes van de Huiskamer van Heteren en realiseren een Huiskamer in Zetten.

Ontspanning, verdieping & verrijking

- We verruimen de openingstijden.
- We werken naar een bruisendere programmering met cultuur en ontmoeting.

Financiering en samenwerking

Om deze ambities te realiseren, werken we samen met partners en benutten we verschillende financieringsbronnen. Extra middelen uit het Masterplan basisvaardigheden, de decentralisatieuitkering en IDO-gelden maken het mogelijk om meer impact te maken.

1. INLEIDING

De bibliotheek is een plek voor iedereen: om boeken te lenen, te lezen, te leren, anderen te ontmoeten en gewoon te zijn. Met onze collectie, programmering en samenwerking met het onderwijs helpen we de inwoners van de gemeente Overbetuwe zichzelf te ontwikkelen – van jong tot oud.

Zelfredzaamheid wordt in onze samenleving steeds belangrijker, maar is niet vanzelfsprekend. Ook in Overbetuwe hebben mensen moeite met (digi)taalvaardigheid, wat al op jonge leeftijd kan beginnen. Daarom zetten we als bibliotheek in op leesbevordering en digitale ondersteuning.

Daarnaast groeit de kloof tussen verschillende bevolkingsgroepen. De bibliotheek wil hier een verbindende rol in spelen: als betrouwbare informatiebron en plek voor maatschappelijke dialoog. In een tijd van digitalisering en polarisatie helpen we mensen kritisch te denken, zich goed te informeren en het gesprek aan te gaan over actuele thema's.

De bibliotheek verbindt mensen en draagt bij aan een samenleving waarin iedereen mee kan doen. In deze uitvoeringsagenda laten we zien hoe we dat in de periode 2025-2028 in Overbetuwe doen.

“Ook de gemeente Overbetuwe staat voor grote maatschappelijke uitdagingen op het gebied van vergrijzing, laaggeletterdheid en mentale gezondheid. Daarom is het extra belangrijk het sociale weefsel in onze dorpskernen te versterken. De bibliotheek is daar een onmisbare partner in.

Ik zie de bibliotheek als een huis van expertise, waar kennis en sociale cohesie samenkomen. Het is niet alleen een plek voor boeken, informatie en wetenschap, maar ook een ontmoetingspunt waar natuurlijke netwerken ontstaan en mensen met elkaar in verbinding komen. De gemeente zet zich in voor een toegankelijke bibliotheek, die bijdraagt aan de leefbaarheid van zowel grote als kleine dorpen en wijken. Samen werken we aan een toekomst waarin iedereen de kans krijgt om mee te doen.”

- Jasper Baetsleer, Beleidsadviseur Inburgering, Statushouders en Laaggeletterdheid gemeente Overbetuwe

2 OVER BIBLIOTHEEK GELDERLAND ZUID

2.1 Bibliotheek Gelderland Zuid in cijfers

De Bibliotheek Gelderland Zuid is de bibliotheekorganisatie voor de gemeenten Overbetuwe, Beuningen, Berg en Dal, Heumen, Lingewaard en Nijmegen. Met 112 medewerkers, 62 uitzendkrachten en 591 vrijwilligers exploiteren we 27 bibliotheekvestigingen, 65 Bibliotheken op school, 46 BoekStartlocaties en hebben we een jaarlijks activiteitenprogramma met ruim 3700 onderdelen en ruim 117.000 deelnemers in vestigingen en scholen. In onze bibliotheken ontvangen we jaarlijks bijna 1,5 miljoen bezoekers en lenen we zo'n 2,3 miljoen boeken uit.

2.2 Onze visie en missie

Visie

We gaan voor een inclusieve samenleving waarin iedereen elkaar verstaat, begrijpt én accepteert. Met een open blik op de wereld, zonder vooroordelen. Een samenleving waarin iedereen mee kan doen en zich persoonlijk kan ontwikkelen tot de beste versie van zichzelf.

Missie

Daarom bieden we iedereen de kans om zich persoonlijk te ontwikkelen en te groeien, kennis op te doen en uit te wisselen en (digi)taalvaardig te worden. Met aantrekkelijke plekken om elkaar te ontmoeten, geïnspireerd te raken en laagdrempelige toegang tot kennis, informatie en vermaak. Of om er gewoon te mogen zijn.

2.3 Onze impactclaims

We werken impactgericht. Dat betekent dat we ons op maatschappelijke problemen concentreren, en oplossingen zoeken die de levens van inwoners uit ons werkgebied positief beïnvloeden. Daarbij richten we ons op gelijke ontwikkelkansen voor iedereen en onze rol als aanjager van de maatschappelijke dialoog. Daarom denken we niet langer in 'leden', maar in 'actieve en verbonden gebruikers' van onze bibliotheken.

In de periode 2025-2028 maken we samen verschil in de volgende gebieden.

2.3.1 Ontwikkeling jeugd

Ieder kind en iedere jongere heeft dezelfde kansen om zich te ontwikkelen tot een (digi)taalvaardige, nieuwsgierige en geïnformeerde burger.

Wat zien we om ons heen?

Jonge mensen lezen minder vaak, met minder plezier. Dat zorgt voor een groter risico op taalachterstanden en laaggeletterdheid. Ook zijn niet alle kinderen en jongeren digitaal vaardig en weerbaar. Ze vinden het vaak lastig om de betrouwbaarheid van informatie te beoordelen. En Artificial Intelligence maakt dat nog ingewikkelder.

Wat gaan wij hieraan doen?

- Samen met ouders (Gezinsaanpak), kinderdagverblijven, basisscholen en het voortgezet onderwijs *blijven we het plezier in (voor)lezen stimuleren*, vanaf de geboorte. We gaan door met *Bibliotheek op school* en BoekStart.
- We ondersteunen scholen om de *digitale geletterdheid* van de jeugd te vergroten.
- We zetten innovaties zoals readification, gamification, Artificial Intelligence en augmented reality in om aan te sluiten bij de belevingswereld van jeugd en jongeren.
- Ook stimuleren we hun kennis- en talentontwikkeling, creativiteit en fantasie.

2.3.2 Taal & digitale groei

Iedere volwassene kan meedoen in de talige en digitale samenleving.

Wat zien we om ons heen?

In Nederland zijn 2,5 miljoen mensen laaggeletterd. Zij hebben moeite met lezen, schrijven en/of rekenen en zijn vaak ook onvoldoende digitaal vaardig. Ze lopen een grotere kans om werkloos te worden en zijn vaker slachtoffer van digitale criminaliteit.

➡ Wat gaan wij hieraan doen?

- We vergroten de *taalvaardigheid* van onze doelgroepen, met een goed aanbod en routes naar de juiste scholing.
- We zetten ons in voor *digitale inclusie*, zodat jong en oud hun weg vinden op het internet, de betrouwbaarheid van digitale informatie kunnen beoordelen, desinformatie herkennen en hun weerbaarheid vergroten.
- Met programma's *rondom digitaal* burgerschap laten we onze doelgroepen kennismaken met nieuwe technologieën; de basisvaardigheden van de toekomst.

2.3.3 Kennis, Ontmoeting & Verblijf

De bibliotheek is voor iedereen een prettige plek om te verblijven, anderen te ontmoeten en kennis uit te wisselen.

Wat zien we om ons heen?

Steeds meer mensen zoeken een fijne plek om te verblijven, te werken, te studeren en anderen te ontmoeten. Tegelijkertijd zien we meer digitalisering en individualisering. Daardoor nemen sociale contacten af, raken steeds meer mensen in een sociaal isolement en neemt de polarisatie toe.

➡ Wat gaan wij hieraan doen?

- De bibliotheek groeit uit tot een huiskamer voor de inwoners in een stad, wijk of dorp. Een inspirerende, goed uitgeruste plek om te ontspannen, te werken en te studeren. Waar je betrouwbare informatie vindt in onze uitgebreide collectie, databanken en activiteiten.
- We brengen mensen dicht bij elkaar, zorgen voor minder eenzaamheid en een betere leefbaarheid in de stad, dorp of wijk.
- We organiseren dialogen en debatten, met ruimte voor verschillende perspectieven. Zodat we de polarisatie verkleinen.

2.3.4 Ontspanning, Verdieping & Verrijking

Iedereen heeft fysiek en digitaal, zonder drempels toegang tot inspirerende literatuur en cultuur om zich te ontwikkelen en te vermaken.

Wat zien we om ons heen?

De behoefte aan lezen, delen en luisteren van verhalen blijft, en breidt zich uit naar andere plekken en (online) kanalen, zoals podcasts en luisterboeken.

Bij culturele evenementen en programma's speelt plezier een steeds grotere rol, door de toevoeging van interactieve elementen, creatieve installaties en inspirerende activiteiten.

➡ Wat gaan wij hieraan doen?

- Met een diverse, aantrekkelijke collectie en inspirerende literaire en culturele activiteiten blijven we leesplezier stimuleren. Zo dragen we bij aan de persoonlijke en algemene ontwikkeling van onze gebruikers en bieden we ontspanning en vermaak.
- We stimuleren de verbinding met en betrokkenheid van onze gebruikers. Online én fysiek. Door deze twee werelden meer met elkaar verbinden, zorgen we voor een betere klantbeleving.

2.4 Onze belangrijkste doelgroepen

Iedereen is welkom in de bibliotheek. We richten ons echter in het bijzonder op de doelgroepen waar we het meest voor kunnen betekenen vanuit onze missie, visie en impactclaims.

Jeugd & jongeren (0-18 jaar)

We zetten sterk in op de ontwikkeling van jeugd en jongeren. Speciale aandacht gaat uit naar kinderen in een taalarme omgeving en kinderen met een taalachterstand. We betrekken hierbij de ouders/verzorgers en werken samen met de kinderopvang en het onderwijs. Binnen de doelgroep jongeren (12-18-jarigen), richten we ons met name op leerlingen uit het praktisch onderwijs (ROC en VMBO).

Mensen met een leerbehoefte op (digi)taal gebied

We richten ons op mensen die ondersteuning nodig hebben bij het ontwikkelen van hun digitale vaardigheid en taalvaardigheid.

Volwassen lezers

De bibliotheek wil inwoners inspireren met literatuur en cultuur. We richten ons hierbij op mensen met liefde voor literatuur en cultuur, en op mensen bij wie we die liefde kunnen ontwikkelen.

Bezoekers

De bibliotheek kent veel bezoekers, met verschillende doelen. We richten ons met name op de mensen die de bibliotheek bezoeken om prettig te kunnen werken en studeren, een tijdschrift of krant te lezen en om anderen te ontmoeten.

3 OVER GEMEENTE OVERBETUWE

3.1 Gemeente Overbetuwe in cijfers

De gemeente Overbetuwe bestaat uit 11 kernen met in totaal 48.909 inwoners.

De gemeente Overbetuwe beschikt over drie bibliotheekvestigingen in Heteren, Elst en Zetten. In Herveld-Andelst openen we in 2022 een servicepunt, en in Driel openen we een servicepunt in de nieuw te ontwikkelen Huiskamer.

Kern	Aantal inwoners
Andelst	1.715
Driel	4.385
Elst	22.470
Hemmen	175
Herveld	3.185
Heteren	5.050
Oosterhout	2.550
Randwijk	1.460
Slijk-Ewijk	495
Valburg-Homoet	2.030
Zetten	5.210

3.2 2020-2024 in cijfers

BIBLIOTHEEKWERK IN OVERBETUWE 2024

**10.036
LEDEN**

**UITLENINGEN/
VERLENGINGEN:
288.524**

**BEZOEKERS
ACTIVITEITEN:
4.128**

**ACTIVITEITEN:
471**

**167.181
BEZOEKERS**

Kern	Groei in leden 2020-2024
Herveld-Andelst	21,1%
Randwijk-Indoornik	24,7%
Driel	2,8%
Valburg	2,5%
Oosterhout	-5,2%
Slijk-Ewijk	83,7%
Heteren	7,2%
Zetten-Hemmen	5,8%
Elst	8,1%

Groei in dBos-leerlingen 2020-2024		
2020	2024	Vershil
1.220	2.024	60%

Groei in uitleningen en verlengingen 2020 – 2024 (Vershil)			
	Jeugd	Volwassenen	Totaal
dBos	51%		51%
Elst	35%	26%	31%
Herveld-Andelst	41%	109%	62%
Heteren	151%	45%	93%
Zetten	1%	10%	6%
Overbetuwe	37%	24%	32%

Groei in bezoekersaantallen per bibliotheek 2022-2024*			
	2022	2024	Vershil 2022-2024
Elst	55.438	73.470	3,5%
Herveld-Andelst	1.417	4.898	245,7%
Heteren	19.298	69.100	258,1%
Zetten	19.360	19.713	1,8%
Overbetuwe	95.513	167.181	75,0%

* In 2020 en 2021 konden we door het coronavirus veel minder activiteiten organiseren en bezoekers ontvangen. Om een eerlijk beeld te krijgen van de groei in bezoekers en activiteiten, laten we deze jaren hier buiten beschouwing. Daarom kijken we naar de periode 2022-2024.

Activiteiten per bibliotheek 2022-2024*	2022		2024		Groei 2022-2024	
	Aantal activiteiten	Aantal bezoekers	Aantal activiteiten	Aantal bezoekers	Aantal activiteiten	Aantal bezoekers
Elst	200	2.134	276	2794	38%	31%
Herveld-Andelst	17	67	6	24	-65%	-64%
Heteren	44	292	124	939	182%	222%
Zetten	52	304	65	371	25%	22%

3.3 Terugblik beleidsperiode 2020-2024

In de periode 2020-2024 hebben we in de gemeente Overbetuwe mooie stappen gezet, mede dankzij de structurele middelen die de gemeenteraad vrijmaakte:

- Uitbreiding programmering en activiteiten: €14.000 structureel
- Twee servicepunten in kleinere kernen: €40.000 structureel
- Op peil brengen dienstverlening scholen: €15.000 structureel
- Verhoogde structurele huisvestingslasten Heteren: €17.000 structureel

Met de structurele middelen is de exploitatiesubsidie voor het bibliotheekwerk in Overbetuwe in lijn gebracht met het werkgebied van de Bibliotheek Gelderland Zuid, de stad Nijmegen uitgezonderd.

Met deze middelen hebben we de **programmering en activiteiten** uitgebreid, en extra mensen ingezet. Het aantal activiteiten groeide van 626 in 2022 naar 942 in 2024. Het aantal deelnemers groeide met 48%, van 5.594 naar 8.256.

Omdat bibliotheken vaker gebruikt worden als ze dichtbij zijn, heeft de gemeenteraad extra middelen beschikbaar gesteld om **servicepunten** in Herveld en Driel te openen. Het servicepunt in Herveld is in 2022 geopend, in De Hoendrik, en trok in 2024 al 4.900 bezoekers. Het aantal uitgeleende boeken steeg met 62%, en het aantal leden groeide met 21%. Het servicepunt in Driel is in ontwikkeling en opent naar verwachting in 2025.

Ook hebben we de **dienstverlening op scholen** uitgebreid. In 2024 bereiken we ruim 2.000 kinderen op 8 basisscholen en 1 VO-school. In 2020 waren dit er nog 1.200. Het aantal uitleningen via de Bibliotheek *op school* (dBos) steeg met 51%. Dit is niet ten koste gegaan van het totaal aantal uitleningen door de jeugd, dat tussen 2021 en 2024 met 37% groeide.

De gemeente heeft geïnvesteerd in de **Huiskamer van Heteren**. Naast structurele verhoging vanwege de huurlasten, werd eenmalig bijgedragen aan de frictiekosten. De Huiskamer werd ontwikkeld in samenwerking met inwoners, de gemeente, de provincie, Stichting Open voor Jou en Stichting Hart van Heteren. De Huiskamer van Heteren groeide uit tot een schoolvoorbeeld voor de bibliotheek van de toekomst, en werd drie maanden na opening al genomineerd als Beste Bibliotheek van Nederland 2023. Bibliotheken en ambtenaren uit heel Nederland, zelfs uit Bonaire en St. Eustatius, laten zich in Heteren inspireren over de toekomst van bibliotheekwerk.

Het aantal activiteiten voor inwoners verviervoudigde hier, en het aantal bezoekers aan de bibliotheek in Heteren steeg met 258%. Dit heeft ook een positief effect op het gebruik van de 'klassieke' bibliotheek. Er werd gevreesd dat het bibliotheekgebruik onder jongeren zou afnemen nu de vestiging niet langer in De Vogeltuyn zat. Het tegendeel bleek waar: het aantal uitleningen aan de jeugd steeg met 151% en aan volwassenen met 45%. Het aantal leden steeg in Heteren met 7%. Opvallend is dat in Randwijk/Indoornik het ledenaantal steeg met 25%, nu een aantrekkelijke bibliotheek voor hen binnen handbereik is gekomen.

4 UITVOERINGSAGENDA GEMEENTE OVERBETUWE 2025-2028

De Bibliotheek Gelderland Zuid blijft zich de komende jaren actief ontwikkelen in de gemeente Overbetuwe. We willen nóg beter inspelen op de lokale behoeften en zo onze impact vergroten. Daarom hebben we input verzameld bij ambtenaren en betrokkenen uit verschillende relevante domeinen. In combinatie met onze eigen kennis en inzichten, vormt dit de basis voor onze ambities in Overbetuwe.

4.1 Ontwikkeling jeugd

Ieder kind en iedere jongere heeft dezelfde kansen om zich te ontwikkelen tot een (digi)taalvaardige, nieuwsgierige en geïnformeerde burger.

In de gemeente Overbetuwe wonen veel jonge gezinnen, en dit aantal blijft groeien. We zien dat jonge mensen minder vaak lezen, en met minder plezier. De dalende leesvaardigheid zorgt voor een groter risico op taalachterstanden en laaggeletterdheid. Ook zijn niet alle kinderen en jongeren digitaal vaardig en weerbaar.

Om dit tegen te gaan, streven we ernaar dat ieder kind en iedere jongere in de gemeente Overbetuwe dezelfde kansen krijgt op het gebied van taal- en digitale vaardigheden. Dat gaat al goed in het basisonderwijs en voorgezet onderwijs, we werken namelijk samen met alle scholen in de gemeente Overbetuwe. We zien nog ontwikkelingsmogelijkheden in de voorschoolse periode.

Abonnement

Om de leesvaardigheid en het afnemende leesplezier onder kinderen en jongeren tegen te gaan, voeren we de komende beleidsperiode twee belangrijke veranderingen door. Hoewel het lidmaatschap van de bibliotheek nu al gratis is tot 18 jaar, blijkt de mogelijkheid tot het oplopen van boetes voor ouders en jongeren een drempel om gebruik te maken van de bibliotheek. Niet alleen in de gemeente Overbetuwe, maar in ons hele werkgebied.

Daarom breiden we het gratis lidmaatschap uit tot en met 27 jaar en schaffen we boetes af. Hiermee verlagen we de financiële drempel en maken we de bibliotheek toegankelijker voor deze cruciale doelgroep. Deze maatregel kan om technische redenen alleen integraal voor het hele werkgebied van Bibliotheek Gelderland Zuid worden doorgevoerd.

BoekStart

De eerste levensjaren van een kind zijn cruciaal voor de taalontwikkeling en latere taalvaardigheid. Willen we laaggeletterdheid voorkomen, dan moeten we dus al voor onze jongste doelgroep (kinderen van 0 tot 4) van waarde zijn. Dat doen we met BoekStart: een landelijk project, met als doel om boeken en (voor)lezen een centrale rol te geven in het leven van jonge kinderen, en dus in het gezin. Zo leggen we een fundament en creëren we een taalvoorsprong, waar kinderen de rest van hun leven profijt van hebben. Vanuit het Masterplan basisvaardigheden – dat bedoeld is om ieder kind te leren lezen, schrijven en rekenen – investeren we de komende beleidsperiode in de gemeente Overbetuwe in BoekStart. Dat doen we bijvoorbeeld door de samenwerking met kinderopvanglocaties te professionaliseren. Daarnaast gaan we op zoek naar financiële ruimte om het aantal BoekStartlocaties uit te breiden.

VoorleesExpress 2.0

Om laaggeletterdheid te verhelpen, stimuleren we lezen in de basis bij jonge kinderen. Dat doen we met de VoorleesExpress, een project waarin we een gezin twintig weken lang wekelijks een voorlezer thuis op bezoek aanbieden. De vrijwilliger introduceert zo het voorleesritueel bij gezinnen thuis. Dit biedt de ouders handvatten om het voorlezen zelf over te nemen, en op andere manieren de taalontwikkeling van kinderen te stimuleren.

VoorleesExpress dient ook als een vindplek voor taalachterstanden en andere problemen in gezinnen. Omdat we zien dat in sommige gezinnen meer ondersteuning nodig is, professionaliseren we de VoorleesExpress in Overbetuwe. We investeren in een netwerk van experts en in de kennis onder onze vrijwilligers om beter door te verwijzen als er sprake is van complexe gezinsproblematiek.

De Bibliotheek op school

Wie goed is in lezen en taal, komt verder in de wereld. Daarom is het belangrijk dat alle leerlingen en studenten, van jong tot oud, met plezier leren lezen en vaardig worden in het gebruik van media. De Bibliotheek op school (dBos) is onze aanpak voor effectief leesonderwijs en informatievaardigheden. We zorgen op dBos-scholen voor een goed leesklimaat, aantrekkelijke boekenaanbod en 'kenners' zoals een leescoördinator en leesmediaconsulent. We werken intensief samen met scholen in de gemeente Overbetuwe. Met sommige scholen werken we nog samen via programma's buiten dBos om. Dit is arbeidsintensief, en dBos is bewezen effectief. Om slimmer met onze capaciteit om te gaan, streven we naar een dBos op elke school in de gemeente Overbetuwe. Aan het begin van de beleidsperiode hebben we 12 dBos-samenwerkingen, dat willen we uitbreiden naar alle scholen in de gemeente. Hiervoor zijn deels landelijke middelen beschikbaar, maar het is nog onbekend hoe we deze optimaal in het hele werkgebied inzetten.

dBos-samenwerkingen 2024	
Voorschools	2
Primair Onderwijs	8
Voortgezet Onderwijs	2

Samenwerkingen op basis van projecten 2024	
Primair Onderwijs	10
Voortgezet Onderwijs	2

4.2 Taal & digitale groei

Iedere volwassene kan meedoen in de talige en digitale samenleving.

In bepaalde kernen in de gemeente Overbetuwe is veel vergrijzing. Vergrijzing gaat hand in hand met mentale problemen, eenzaamheid en een groeiende digitale kloof tussen jong en oud. Digitale vaardigheden zijn tegenwoordig onmisbaar: om online zaken te regelen met de overheid, en om weerbaar te zijn tegen digitale criminaliteit of misleidende informatie. Ook neemt laaggeletterdheid – moeite met lezen, schrijven en/of rekenen – nog steeds toe. De bibliotheek heeft een taak om te zorgen dat niemand door taal- of digitale achterstand wordt uitgesloten. Daarom zorgen wij er in de gemeente Overbetuwe voor dat iedereen toegang tot de juiste taal- en digitale vaardigheden heeft om mee te doen in onze samenleving.

Servicepunten Herveld & Driel

In sommige kernen in de gemeente Overbetuwe is veel vergrijzing of ontgroening. Dat houdt in dat het aantal ouderen toeneemt, en het aantal jongeren afneemt. Dit gaat vaak gepaard met eenzaamheid. Om eenzaamheid tegen te gaan, is het belangrijk om aantrekkelijke voorzieningen te ondersteunen en te stimuleren. Jonge gezinnen voelen dan minder de behoefte om weg te trekken, en er is meer te doen voor eenzame mensen.

In de gemeente Overbetuwe openden we daarom in 2022 servicepunt Herveld-Andelst, en werken we hard aan een servicepunt in Driel. Naar verwachting opent servicepunt Driel in 2025.

Informatiepunt Digitale Overheid (IDO)

Zaken moeten steeds vaker online geregeld worden, via websites van de overheid. Dit is niet voor iedereen even makkelijk. Daarom is in de bibliotheek een Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) aanwezig. Hier kunnen inwoners van de gemeente Overbetuwe hun digitale informatiebehoeften kenbaar maken. Onze medewerkers helpen mensen ter plekke, of verwijzen ze door naar de juiste personen of activiteiten.

IDO is in onze bibliotheken gekoppeld aan de baliefunctie. Iedere klantadviseur is getraind, dus mensen kunnen altijd met hun vragen terecht als er een medewerker is. De komende jaren blijven we hierop inzetten, om de digitale kloof verder te dichten. In 2025 zijn er vanuit de IDO's in de gemeente Overbetuwe 175 vragen beantwoord en 328 leertrajecten gevolgd. We willen in de komende beleidsperiode de bekendheid met IDO onder de doelgroepen laten groeien.

Taalnetwerk Lingewaard en Overbetuwe

Samen staan we sterker in de strijd om laaggeletterdheid tegen te gaan. Daarom werken we binnen Taalnetwerk Lingewaard en Overbetuwe nauw samen met partners in de gemeente, zoals het ROC, Forte Welzijn en VluchtelingenWerk.

Vanaf 2025 neemt Bibliotheek Gelderland Zuid de coördinatie van Taalnetwerk Lingewaard en Overbetuwe over van Stichting Welzijn Lingewaard. Hier is een coördinator voor in dienst genomen. In de komende beleidsperiode zetten we in op het versterken van de onderlinge samenwerking en het integreren van programma's.

Taalcafé

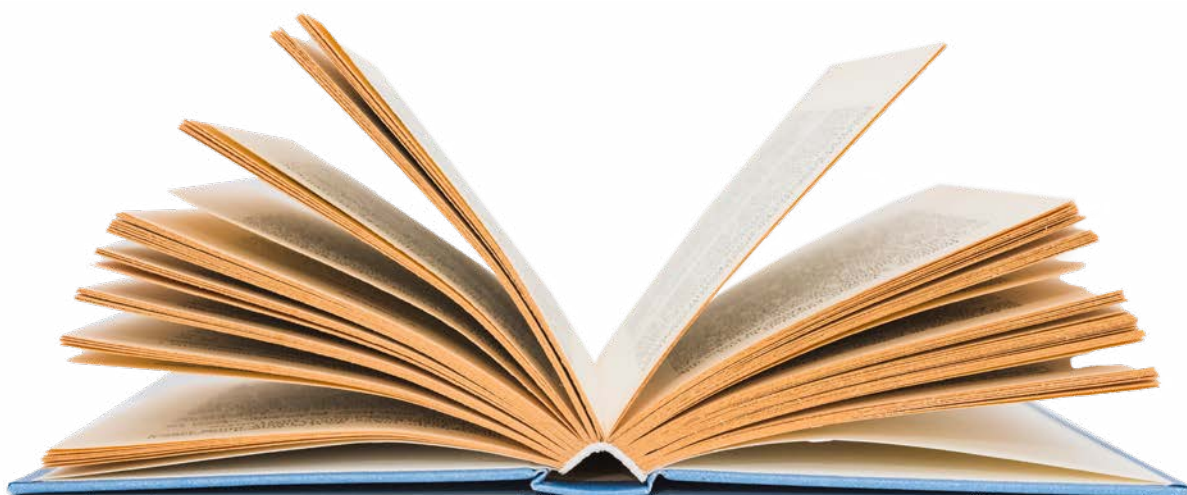
In de gemeente Overbetuwe is een grote groep nieuwkomers die Nederlands als tweede taal spreken (NT2'ers). Om hen te helpen de taal te beheersen en zo goed mogelijk mee te kunnen komen in onze samenleving, organiseren we veel activiteiten op het gebied van taalvaardigheden. Zo oefenen we met name in Elst, Heteren en Zetten in het Taalcafé in kleine groepjes met Nederlands spreken. Vrijwilligers helpen NT2'ers om op een laagdrempelige manier te oefenen met taal, via taalspelletjes en gesprekken over verschillende onderwerpen.

Het Taalcafé helpt niet alleen met taalvaardigheid, maar heeft ook een verbindende rol. Mensen van verschillende achtergronden komen samen, op een laagdrempelige en gezellige manier. In 2024 organiseerde de bibliotheek 140 keer het Taalcafé en kwamen er 972 deelnemers. Dit blijven we de komende beleidsperiode in Overbetuwe doen.

Kerngericht werken

Samen bereik je meer. Zeker als het gaat om het ontwikkelen van kansen, het tegengaan van taal- en digitale achterstanden en het versterken van (digitaal) burgerschap. Veel van wat we willen bereiken, kan ook buiten de fysieke bibliotheek. Daarom werken we nauw samen met partners in de kernen in Overbetuwe. We werken samen in en met de huiskamers van Overbetuwe – of dit nu in de bibliotheek, in het dorpshuis of in de voetbalkantine is.

We investeren extra tijd om niet alleen vóór, maar vooral mét inwoners te programmeren. Zo sluiten we zo dicht mogelijk aan bij de belevingswereld van onze doelgroepen en bouwen we effectiever aan persoonlijke groei en ontwikkeling.

4.3 Kennis, ontmoeting & verblijf

De bibliotheek is voor iedereen een prettige plek om te verblijven, anderen te ontmoeten en kennis uit te wisselen.

In de gemeente Overbetuwe is sprake van toenemende vergrijzing, polarisatie en mentale problemen. Daarom zoeken ook hier steeds meer mensen een fijne plek om te verblijven, te werken, te studeren en anderen te ontmoeten. We vinden het belangrijk dat iedereen zich in de bibliotheek welkom voelt. En dat iedereen toegang heeft tot een plek om te ontspannen, ontmoeten, of om kennis uit te wisselen

Daarom streven we in onze vestigingen naar een huiskamergevoel. Dat lukte al goed in de Huiskamer van Heteren. Samen met Stichting Open Voor Jou creëerden we hier voor de inwoners van Heteren een tweede thuis. De huiskamer wordt gedragen door vrijwilligers, mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, inwoners en professionals. En wordt ontzettend goed bezocht: de Huiskamer van Heteren trok in 2024 bijna 70 duizend bezoekers.

Huiskamer van Zetten

De Huiskamer van Heteren is een groot succes, en sluit goed aan bij de visie van de bibliotheek. Daarom werken we ook in Zetten aan een Huiskamer voor de inwoners. Als bibliotheek zijn we aangesloten bij de realisatie van deze plek. We ondersteunen inwoners bij het vormgeven van hun visie op deze nieuwe ontmoetingsplek. Het wordt een plek van én voor de inwoners, waarin de bibliotheek een geïntegreerde rol krijgt.

De Huiskamer van Zetten wordt een laagdrempelige, open plek waar inwoners van alle leeftijden en achtergronden welkom zijn. De plek wordt onderdeel van de nieuwbouw van de Wanmolen en opent naar verwachting in 2027.

Of-by-for-all

De gemeente Overbetuwe telt veel inwoners die iets willen of kunnen organiseren: we zien hier zelfs de meeste inwonersinitiatieven van alle gemeentes in ons werkgebied. Om deze inwoners beter te faciliteren en meer initiatieven vanuit de bibliotheek te kunnen ondersteunen, willen we meer mensen opleiden en inzetten als community librarian. Met deze extra inzet breiden we onze programmering uit en bieden we de inwoners van Overbetuwe een podium. Door inwonersinitiatieven te omarmen, te coördineren en te ondersteunen maken we de bibliotheek nóg meer een plek van de inwoners. Het aanbod van de programmering past zo nog beter bij de vraag en draagt bij aan de ontmoetingsfunctie van de bibliotheek.

4.4 Ontspanning, verdieping & verrijking

Iedereen heeft fysiek en digitaal, zonder drempels toegang tot inspirerende literatuur en cultuur om zich te ontwikkelen en te vermaken.

Lezen verruimt ons denken en zorgt voor nieuwe perspectieven. Door te lezen maak je kennis met ervaringen, ideeën en omstandigheden die buiten je eigen leefwereld liggen waardoor je anderen beter leert begrijpen. Verhalen bieden vensters op de wereld, maar ook spiegels voor onszelf. Lezen vergroot niet alleen de taalontwikkeling, maar ook de algemene en persoonlijke ontwikkeling – en dus ieders kansen in de samenleving. En het is ook nog eens heel leuk! We zien dat lezen zich uitbreidt naar andere plekken en (online) kanalen. De wensen en eisen van onze bezoekers veranderen, en daar bewegen we in mee. Zo blijven we ons aanbod goed afstemmen op de wensen van onze bezoekers in de gemeente Overbetuwe.

Ruimere openingstijden

We willen dat zo veel mogelijk inwoners van de bibliotheek gebruik kunnen maken. Om hen hier meer ruimte voor te geven, verruimen we de openingstijden van onze vestiging in Elst. Ook in Heteren zetten we in op bemenste openingstijden. Zo krijgt een grotere groep inwoners van de gemeente Overbetuwe de kans om de bibliotheek te bezoeken, en kunnen we onze bezoekers beter ondersteunen rondom bijvoorbeeld het Informatiepunt Digitale Overheid.

Bruisende programmering

Cultuurparticipatie is belangrijk voor ieders persoonlijke ontwikkeling en creativiteit. Cultuur helpt om je persoonlijk te uiten en in contact te staan met anderen. En cultuur biedt, net als lezen, een vorm van vrijetijdsinvulling, ontspanning en vermaak.

Daarom zetten we in de gemeente Overbetuwe extra in op een culturele en literaire programmering. Naast de huidige programmering rondom taal- en digitale vaardigheden, verrijken we ons aanbod met meer literatuur en cultuur. Daarmee stimuleren we leesplezier en cultuurparticipatie voor iedereen.

Visie op meertaligheid

We werken in de bibliotheek al volgens of-by-for-all, wat inhoudt dat bezoekers invloed kunnen uitoefenen op de samenstelling van de collectie. We streven met onze collectie naar een genuanceerd totaalaanbod, een afspiegeling van de maatschappij. Dit is in lijn met onze (artistieke) visie: we bieden een brede collectie waarin iedereen zich kan herkennen.

Daarvoor is het ook belangrijk om de grote groep NT2'ers in Overbetuwe te betrekken. Om ook voor hen leesplezier te blijven stimuleren, werken we aan een meertalige collectie en ontwikkelen we een visie op meertaligheid.

Online Bibliotheek

De behoefte aan lezen, delen en luisteren van verhalen blijft, en breidt zich uit naar andere plekken en (online) kanalen. Podcasts, e-books en luisterboeken worden steeds populairder. In onze Online Bibliotheek krijgen leden gratis toegang tot duizenden e-books en luisterboeken.

Het aantal actieve accounts en uitleningen op de Online Bibliotheek blijft groeien, ook in de gemeente Overbetuwe. In 2024 lag het aantal actieve accounts voor de Online Bibliotheek 8,1% hoger dan in 2023 en het aantal uitleningen maar liefst 11,4% hoger. Daarom blijven we inzetten op de Online Bibliotheek, en bieden we een ruim en aantrekkelijk aanbod van e-books, luisterboeken en podcasts.

ONS EIGEN VERHAAL

De bibliotheek heeft een ruim aanbod van programma's en kan veel voor mensen betekenen. Om die impact te maken, is het wél belangrijk dat iedereen weet wat er allemaal te doen is in de bibliotheek. Daarom focussen we ons de komende beleidsperiode op het vertellen van ons eigen verhaal. We zetten in op marketing & communicatie om ons aanbod duidelijk te maken en bij onze doelgroepen te krijgen.

5 FINANCIËN

Om deze te realiseren, is voldoende financiële dekking nodig. Deze financiering komt uit verschillende bronnen, waarbij zowel bestaande als nieuwe middelen worden benut.

Dekking vanuit huidige exploitatiesubsidie

Een aantal doelen en taken bouwen voort op bestaande diensten of zijn al gedekt door eerdere afspraken met de gemeente Overbetuwe. Het **servicepunt in Driel** is al voorzien in de vorige uitvoeringsagenda en hiervoor zijn de kosten in de begroting gedekt. Dit geldt ook voor de verdere inzet op **Taalcafé's**, het professionaliseren van de **VoorleesExpress**, de doorontwikkeling van het **aanbod in de fysieke vestigingen** en de **Online Bibliotheek** en de visie op **meertaligheid**.

Dekking vanuit Masterplan basisvaardigheden

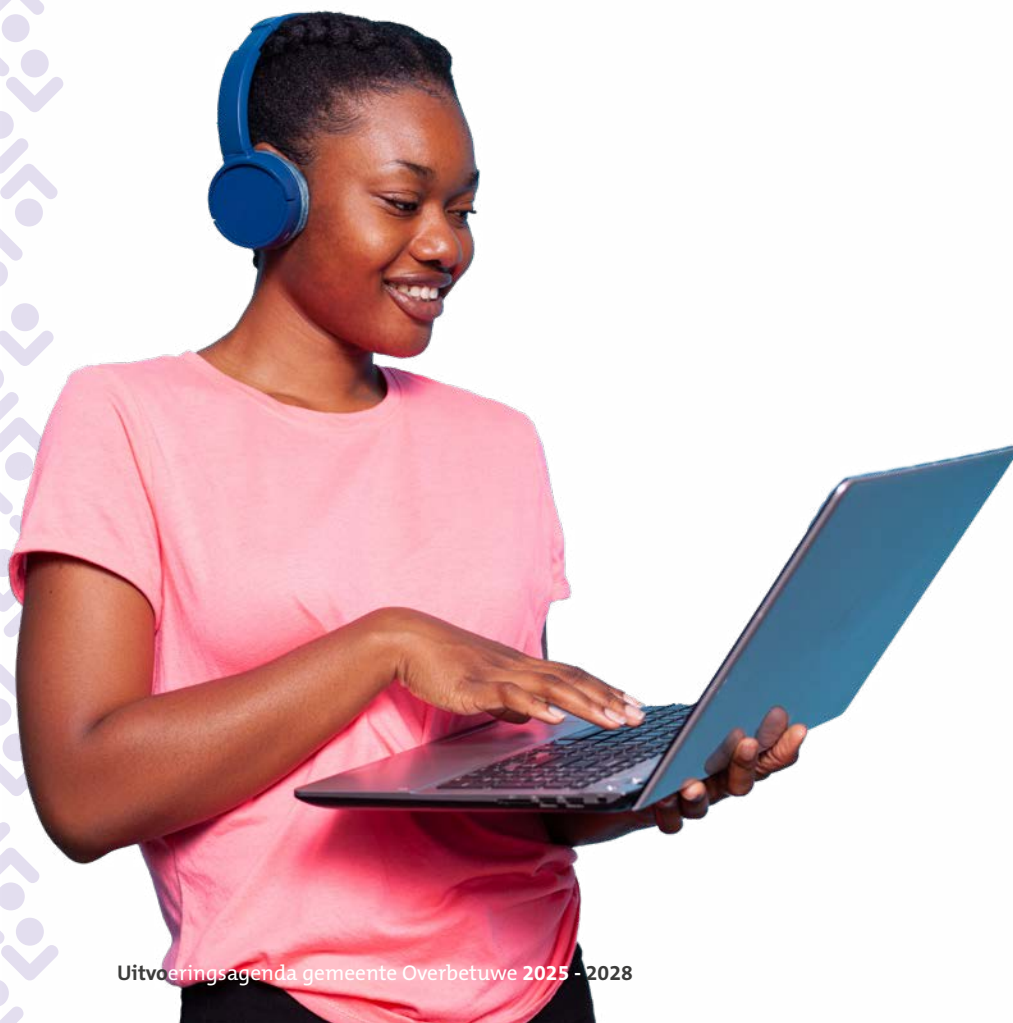
De komende jaren verstevigen en verdiepen we de samenwerking rond effectief Taal- en Leesonderwijs op onze **BoekStartlocaties** en **dBos-scholen** met subsidie vanuit het Masterplan basisvaardigheden. Dit budget wordt door het Ministerie van OCW verstrekt om bibliotheken te ondersteunen in hun rol binnen het onderwijs. Om deze bewezen effectieve samenwerking aan te kunnen bieden aan nieuwe scholen, gaan we opzoek naar meer financiële ruimte.

Dekking vanuit IDO-gelden

Sinds vier jaar stelt de Rijksoverheid structurele middelen beschikbaar voor het **Informatiepunt Digitale Overheid (IDO)** in de bibliotheek. Tot 2023 verliep deze financiering via de Koninklijke Bibliotheek; sinds 2023 gebeurt dit via het gemeentefonds. In het werkgebied van Bibliotheek Gelderland Zuid is IDO geïntegreerd in de dienstverlening. Bibliotheacarissen vangen de eenvoudige vragen af en verwijzen complexere kwesties door. Deze middelen dragen dus ook bij aan de bezetting en openingstijden in Overbetuwe.

Dekking vanuit WEB-gelden en aanvulling exploitatiesubsidie

De coördinatie van het **Taalnetwerk Lingewaard en Overbetuwe** is op verzoek van beide gemeenten overgenomen door Bibliotheek Gelderland Zuid. Deze taak wordt deels gefinancierd vanuit WEB-gelden en vanaf 2025 mede vergoed via aanvullende structurele afspraken met de gemeenten. Deze dekking wordt vanaf 2026 in de begroting van Bibliotheek Gelderland Zuid opgenomen.

Dekking vanuit decentralisatieuitkering bibliotheek jaarlijks	
Afschaffen boetes OBGZ	€18.500,00*
Gratis abonnement tot en met 27 jaar	€3.500,00*
Extra programmamakers Taal- en Digitale vaardigheden	€17.000,00
Extra programmamakers cultuur of-by-for-all	€20.000,00
Afschrijving inrichting Huiskamer van Zetten	€20.000,00 **
Ruimere openingstijden Elst, beperken sluitingen Heteren	€54.000,00
Uitbreiding backoffice ter ondersteuning	€11.311,00***
	€144.311,00

* NB: kan niet per gemeente worden doorgevoerd

** NB: daarnaast in 2025 eenmalig 100k in bestemmingsfonds, in 10 jaar uitnutten.

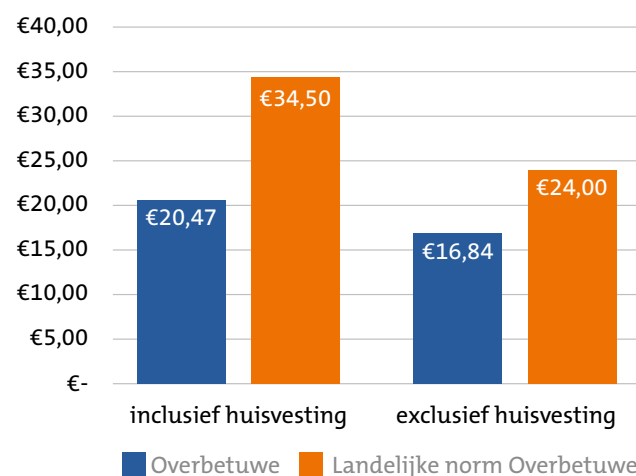
*** Restpost voor ondersteuning admin, ict, transport, collectie, staf, plm 8%

Dekking vanuit decentralisatiegelden

De evaluatie van de Bibliotheekwet heeft aangetoond dat de bibliotheken sinds 2010 onder hoge druk staan door bezuinigingen¹. Om dit te verlichten, heeft het Ministerie van OCW extra middelen beschikbaar gesteld: €2,95 per inwoner. Dit wordt via een decentralisatieuitkering in het gemeentefonds beschikbaar gesteld aan alle gemeenten. Voor Overbetuwe betekent dit: vanaf 2025 een structurele bijdrage van €144.311,05, ten behoeve van de bibliotheek. Deze middelen vormen de dekking voor de overige elementen in deze uitvoeringsagenda:

- Het afschaffen van boetes en het verhogen van de leeftijdsgrens voor gratis lidmaatschap tot en met 27 kunnen alleen in één keer doorgevoerd worden in het hele werkgebied.
- In Zetten kan de bibliotheek met de inzet van decentralisatiemiddelen €300.000 bijdragen aan het interieur van de huiskamer voor het dorp, een investering die oorspronkelijk niet in de planvorming was meegenomen. Hiervoor wordt een bestemmingsreserve van €100.000 gevormd uit de middelen van 2025. Door deze over 10 jaar te spreiden en jaarlijks €20.000 te reserveren, ontstaat een afschrijvingslast van €30.000.
- De ruimere openingstijden, de inzet van extra programmamakers en de bijkomende backofficekosten zijn met name structurele uitbreidingen bovenop de huidige formatie.

OVERBETUWE: SUBSIDIE VERSUS LANDELIJKE NORM

In 2024 bedroeg de totale exploitatiesubsidie in Overbetuwe €20,47 per inwoner. Voor het bibliotheekwerk zelf, exclusief huisvestingslasten, was in Overbetuwe €16,84 per inwoner beschikbaar. Met toevoeging van de decentralisatieuitkering stijgt dit naar €19,79 per inwoner. De landelijke norm bedraagt per 2025 €24,00² per inwoner.

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/lezen-en-bibliotheken/openbare-bibliotheken>

² Het landelijke normbedrag (VNG en VOB) wordt berekend exclusief huisvesting, Informatiepunt Digitale Overheid en de Bibliotheek op school.

*We gaan voor
een inclusieve
samenleving waarin
iedereen elkaar
verstaat, begrijpt
én accepteert.*

de Bibliotheek
Gelderland Zuid

Mariënburg 29
6511 PS Nijmegen
024 - 327 49 11
info@obgz.nl
www.obgz.nl